

Betere mensen

Auteur(s):

Jasper Jorritsma

Verschenen in:

ESB, 90e jaargang, nr. 4452, pagina D36, 10 februari 2005

Rubriek:

Epiloog

Trefwoord(en):

De zorg levert een grote bijdrage aan de welvaart. Een goede gezondheid is, samen met voedsel en onderdak, een van de nuttigste producten die een sector kan voortbrengen. Hoe effectief de zorg daaraan bijdraagt, is lastig te meten. Hoeveel gezondheid levert een eenheid arbeid in de zorg? In ieder geval draagt de zorg indirect bij aan de welvaart, doordat een gezonde beroepsbevolking een productieve beroepsbevolking is. Daarnaast is de zorg een bron van welvaarts-groei, doordat de zorgsector een bijdrage levert aan het nationaal inkomen. Naarmate de zorg daarin productiever wordt, stijgt de welvaart. De productiviteitswinst is in de afgelopen jaren vooral ten goede gekomen aan een verbetering van de kwaliteit van zorg. Deze twee effecten zijn daarom moeilijk uit elkaar te halen.

Het verzorgen van patiënten blijft de belangrijkste taak van de gezondheidszorg. De opdracht aan de zorg blijft daarbij om ze beter te maken. Deze opdracht staat los van de bijdrage aan economische groei en arbeidskracht en die zorg gaat verder dan alleen de arbeidsmarkt. De ziektekostenverzekering heeft zich pas in de tweede helft van de twintigste eeuw ontwikkeld van inkomensverzekering bij ziekte naar een verzekering voor de kosten van medische behandeling en verzorging (CESifo, 2004). Zo valt de wao niet onder de zorg en ouderenzorg wel. De gezondheidszorg leverde in de twintigste eeuw vooral een bijdrage aan de toename van de efficiëntie van de mens als productiefactor (Fogel, 2004). Op het meest basale niveau geldt dat er meer calorieën beschikbaar zijn voor werk als er minder zieken zijn.

Fogels tentatieve schatting voor Groot-Brittannië leert dat de bijdrage van de gezondheidszorg aan de totale productiviteit erg groot is geweest. Hij schat dat de stijging van de effectiviteit van de mens als productiefactor tussen 1790 en 1980 ruim

50 procent is geweest. Hij berekent vervolgens de totale bijdrage van de factor arbeid door de toegenomen hoeveelheid calorieën die beschikbaar zijn voor arbeid te vermenigvuldigen met de toename van de efficiëntie van de mens bij het omzetten van voedsel in werk. De bijdrage van de mens als productiefactor aan de economische groei komt zo op ongeveer 50 procent. Gezien de enorme invloed die de industriële revolutie in deze periode heeft gehad op productiviteit en welvaart, is dit percentage verrassend groot.

De gezondheidszorg heeft meer arbeidskracht beschikbaar gemaakt. Tegelijkertijd doet ze zelf een steeds groter beroep op de arbeidsmarkt. De groei van de zorgvraag zet de arbeidsmarkt onder druk en vraagt om sectorale verschuivingen van werknemers. De directe bijdrage van de zorgsector aan de welvaart gaat zo ten koste van de bijdrage van andere sectoren. Dat kan een probleem zijn als de productiviteit in de zorgsector minder stijgt dan in andere sectoren. Arbeid zou dan elders productiever kunnen zijn. Persoonlijk contact is een essentieel onderdeel van verzorging en dat zou de mogelijkheden kunnen beperken om met minder mensen meer zorg te verlenen. Is de potentiële bijdrage van de zorgsector kleiner dan de potentiële bijdrage van andere sectoren? Dat is maar de vraag.

Bij het onderzoeken van deze vraag moet het cruciale onderscheid tussen cure (behandeling en genezing) en care (verpleging en verzorging) gemaakt worden. De verzorging van mensen met chronische (ouderdoms)problemen of handicaps vereist een bepaald minimumniveau van persoonlijke aandacht. In de cure zijn de mogelijkheden voor productiviteitsstijging welhaast onbegrensd aanwezig. Naarmate de medische wetenschap voortschrijdt, kunnen mensen steeds effectiever worden genezen. Dankzij betere medicijnen en operatietechnieken mogen mensen sneller naar huis.

Als mensen die verzorging nodig hebben steeds beter genezen kunnen worden, stijgt de productiviteit van de zorgsector als geheel. Of deze productiviteitsstijging bij cure of care belandt, is onzeker. Als een medische innovatie de behandelduur verkort, betekent dat een productiviteitsstijging in de care. Als het een levensreddende behandeling is die veel nazorg vraagt, gaat het ten koste van de arbeidsproductiviteit in de care. Als een geneesmiddel wordt gevonden voor een van de onvermijdelijke ouderdomskwalen en handicaps waar de care zich over ontfermt, stijgt de productiviteit in de care.

Op dit moment wordt slechts een stijging van de zorgvraag voorzien. Toekomstige behandelwijzen zijn nauwelijks te voorspellen. Wel te voorzien is de aard van de vraag naar zorg. Het gaat er niet langer om arbeidskracht beschikbaar te maken in andere sectoren. Als de medische wetenschap er meer en meer in slaagt patiënten die nu verzorging nodig hebben te genezen, zal haar eigen beslag op de arbeidsmarkt kleiner zijn.

Jasper Jorritsmajasper.jorritsma@economie.nl*Literatuur*

CESifo (2004) Dice Report, Journal for institutional comparisons, 2, 4. Evolution of health care reforms, 74-77.

Fogel, R.W. (2004) The Escape from Hunger and Premature Death, 1700-2100: Europe, America, and the Third World. Cambridge University Press, Cambridge.

Dossier: Arbeidsproductiviteit in de zorg

O. van Hilten, F. Kleima, H. Langenberg en P. Warns: [Productie, arbeid en productiviteit in de zorgsector](#)

L. Vandermeulen: [Zorg rond arbeidsproductiviteit](#)

P.P.T. Jeurissen: [Zorgmarkt en arbeidsproductiviteit](#)

R.F. Mouton: [Schaarste in de AWBZ: van capaciteitsprobleem naar marktuitleiding](#)

E.J. Pommer, A.G.J. van der Torre en B. Kuhry: [Zorg in internationaal perspectief](#)

J.N.M. Schumacher en H.L.G.R. Nies: [Samenhang in innovatie: kwetsbare ouderen en chronische problemen](#)

E.A.A. Broers: [Vakmanschap en ondernemerschap](#)

J.A.M. Maarse en W.J.N. Groot: [Productinnovatie en arbeidsproductiviteit in de zorg](#)

M. Schoone en J.A.M. van Boxsel: [Kansen voor technologische innovatie](#)

J. Blank: [Arbeidsproductiviteit in de zorg: who cares?](#)

E. Bartelsman: [Lokale verschillen, de patient en de verspreiding van ideeën](#)

J.J.M. Theeuwes: [Een wasstraat voor Alzheimer](#)
